

Соснін Олександр,

доктор політичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України
(Київ, Україна)

Кононець Марія,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології і педагогіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
(Київ, Україна)

ВПЛИВ ЗРОСТАЮЧОЇ РОЛІ ПСИХОЛОГІЇ НА ПРОЦЕСИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРАКТИК ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Процеси глобалізації, які відбуваються в світі, істотно впливають на всі процеси науково-освітньої діяльності при формуванні креативних компетенцій, а, значить, і лідерських якостей юнацтва. Особливої уваги заслуговують питання формування політичної свідомості молоді і правового забезпечення безпеки її психічного здоров'я при роботі в інформаційно-комунікаційному середовищі України. Воно багато в чому інтегрувало в собі негативний досвід проведених за роки незалежності реформ і деякою мірою навіть перешкоджає набуттю юнацтвом в процесі навчання поваги до обраних професій, до яких юнацтво себе задалегідь визначило, і до себе особисто. Напряму пов'язавши забезпечення норм професії із правилами електронної взаємодії, споживацтво, як нова філософія нашого сучасного суспільства, позбавило багато в чому наше життя сенсу, вразило всі клітини суспільства й поширюється навіть на ті його верства, які дотепер вважалися інтелектуально зрілими.

Немає сумніву в тому, що світ цифрових технологій - це не тільки нова корисна реальність логічної техносфери суспільства, але і неминуча характеристика нової соціальної реальності. Як і всі нові технології вони несуть в собі масу викликів та небезпек і недостатнє методологічне обґрунтування практики використання цих технологій призводить серйозних гуманітарно-освітніх проблем, як то навмисне, тобто, усвідомлене спотворення світогляду молоді, маніпуляцій її свідомістю і створення ілюзій про інформаційне суспільство. Про це говорить, скажімо, сьогоднішня тенденція «віртуалізації» громадської і індивідуальної свідомості.

Скажімо, впровадження в структури суспільної свідомості, а через них - і в індивідуальну свідомість ідеологеми «інформаційне суспільство»

є однією з технологій віртуалізації, оскільки воно є лише соціальним міфом, який декларує комп'ютеризацію суспільства, перетворення інформації через тотальну інформатизацію в вирішальний фактор життя суспільства. Однак, інтелектуалізація людської діяльності, децентралізація і індивідуалізація не завжди однозначно пов'язані із інформатизацією суспільства. Не важко помітити, що і всі характерологічні особливості процесів демократизації і дебіюрократизації мають формальний характер, тобто, стосуються тільки форм існування соціуму, зовсім не торкаючись сенсу його життя, а, як відомо, розвиток можливий виключно за умов прогресу змісту, а не тільки форми. За цим, безумовно, стоїть робота наднаціональних структур по зміні уявлень про соціальну реальність, оскільки вона відображає сукупність суспільних відносин, які можуть усвідомлюватися чи не усвідомлюватися, або усвідомлюватися частково, адекватно чи неадекватно). На тлі цих тенденцій зовсім не випадково в кінці ХХ століття на Заході стали популярними мислителі, які поставили за мету деструкцію всього, що було опорою сталого розвитку людства. «Хибними» були оголошені такі поняття, як народ, нація, клас, держава, родина, культура, розум, наука.

Різні популяризатори гуманітарних теорій «віртуальних світів» спираються при цьому на природничо-наукові теорії «паралельних світів», коеволюції, упускаючи, що вчені при цьому зовсім не стверджували про одночасне існування кількох об'єктивних реальностей, що суперечило б самому принципу науковості, а розглядали свої теорії лише як різні моделі або сценарії. Філософи постмодерністської хвилі не розуміли повноти проблеми і сьогодні часто свідомо відмовляються від поняття об'єктивної реальності, стверджуючи абсолютний релятивізм і суб'єктивізм у пізнанні, але якщо визнання абсурду буття не залишається на рівні інтелектуальної гри, то його політизація, як правило, призводить до ідеології повного заперечення законів реального світу, що виявляється в реальній практиці в актах екстремізму і тероризму - закономірних підсумків використання етичного в якості політичного засобу.

Несправедливо звинувачувати всіх у гонитві за матеріальними або віртуальними цінностями, але восени 2008 року ця ідея отримала серйозний удар. Світ опинився в глибокій кризі нової економіки. Він свідчить про філософську і світоглядну кризу постіндустріального суспільства, про збої в глобальному культі «золотого тільця», і спричинив масову кризу свідомості громадян. Всім нам завдано непоправної морально-психологічної травми, і щоб подолати її наслідки як вади існуючого сьогодні світогляду вихователям здатної до креативного мислення молоді необхідно більш глибоко знати психологію, зокрема психологію лідерства.

У відповідності до сучасних теорій, структурно-феноменологічна модель особистості включає у себе чотири основні компоненти: «духовне»,

«психічне», «фізичне» і «розумне», рис. 1, на які викладачі і вихователі здатні активно впливати через засоби і технології інформаційного впливу: електронні, психотропні, психотропні і, навіть, лінгвістичні.

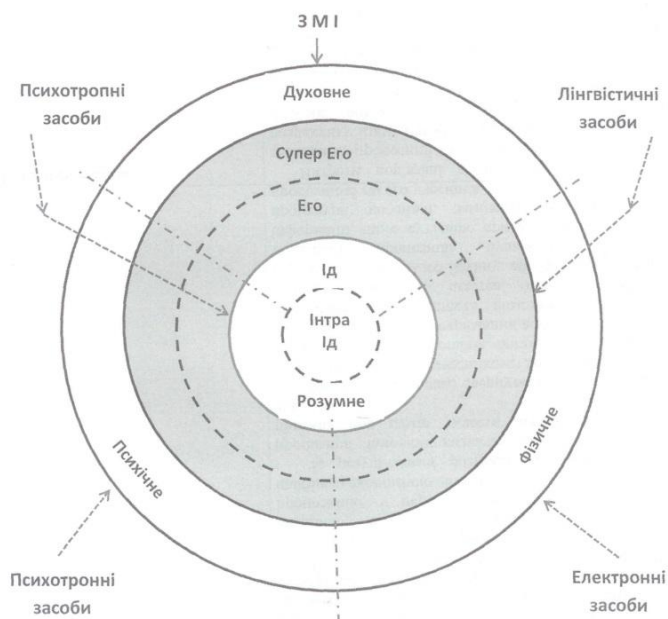

Рис. 1. Структурно-феноменальна модель особистості та класифікація засобів інформаційної зброї сучасності

«Розумне» є психо- і духовно-фізичним апаратом пізнання, мислення і творчості, в якому, знов таки, виділяють ще чотири компоненти:

«Его» (від лат. Ego - Я) - вроджений компонент, відповідальний за протікання інтелектуальних пізнавальних процесів при прийнятті рішень в умовах реальності. Він зберігає цілісність організму, відтерміновуючи задоволення інстинктів до того моменту, коли з'явиться можливість їх реалізувати.

«Супер-Его» (від лат. Super - над і Ego - Я) - компонент розумного апарату, який розвивається при взаємодії з оточуючими і представляє «інтерналізовану» версію громадських морально-етичних та соціально-правових норм і стандартів поведінки, діючих на всіх рівнях свідомості. Інакше, Супер-Его - це індивідуалізоване відображення «колективної совісті» соціуму.

«Ід» (від лат. id - воно) - несвідоме як інстинктивні або вроджені, можливо набуті риси особистості, «функціонують» відповідно до принципу негайного задоволення (негайної розрядки психічної енергії), який далі не може контролювати.

«Інтра-Ід» (від лат. intra - всередині та id - воно) - колективне несвідоме як вроджене або набуте, як навички реагувати емоційно, когнітивно і поведінково на конкретні ситуації і об'єкти, відповідно до визначених архетипами (первинними психічними образами, відображаються у вигляді символів, які проявляються, наприклад, в релігії,

літературі, живописі, навіть у звичайних сновидіннях), що знаходяться в основі індивідуального несвідомого.

Гармонізація всіх компонентів психологічних властивостей особистості в процесі формування креативних компетентностей виключно складний процес виховання і розвитку людини в соціумі. Досягається вона лише за умов постійного контролю за опануванням знань і життєвих навичок.

Само по собі життя вимагає послідовних і цілеспрямованих дій людини, а вироблення доктринальних положень про діяльність науково-освітніх установ і надання їм відповідного статусу, в свою чергу, вимагає глибокого аналізу предметних проблем психології як науки, яка обіймається проблемами формування науково-освітнього рівня вихованців в процесі опанування знань нового технологічного укладу.

Як відомо, протягом навчання особистість постійно вступає в різні інформаційно-комунікаційні відносини в колективі (співпрацю, суперництво, захист). Навіть в ізоляції особа піддається прямо або побічно деструктивним інформаційним впливам, які при вмілому застосуванні стають як ефективним інструментом вихователя, так і зброєю з боку конкурентів. Головною небезпекою при цьому є те, що, якщо вони цілеспрямовано і систематично застосовується у звичайній обстановці, то здатні вчиняти руйнівний вплив на психіку людини на всіх рівнях її виховання і структуризації інформаційних потреб. Слід визнати, що сьогодні деякі алгоритми роботи систем і комплексів новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, а, особливо, засоби масової інформації можна кваліфікувати навіть як зброю, яка застосовується для деструктивних інформаційно-психологічних впливів на молодь з метою зміни уявлень про змістовні компоненти реального життя, в яких діє людина:

Вже доведено, що агітаційно-пропагандистські засоби і технології, особливо в процесі безперервних виборчих компаній, безумовно, псують психіку молоді, формуючи споживацькі настрої. Неконтрольоване застосування електронних підручників та енциклопедій, відеокасет тощо теж стає інформаційною зброєю масового ураження молоді, оскільки здатні цілеспрямовано наносити шкоду, головним чином в сфері духовно-морального життя юнацтва, яке легко піддається згубним впливам непродуманих прикладів. Насамперед, вторгаючись в історичну пам'ять, світогляд, морально-етичні ідеали, вони створюють загрозливі можливості формування агресивної поведінки молоді. Сьогодні широко відомі такі приклади психофізіологічних розладів у користувачів відеографічних систем, оскільки вони побудовані на технологіях спеціальної контамінації («змішання») кольорової гама, дискретності і інтенсивності випромінювання на моніторах, ефект «25 кадрів», як відомо, сприймається виключно на підсвідомому рівні. Фахівцям відомо і про більш складні речі.

Хворобою суспільства сьогодні стало і широке вживання молоддю психотропних засобів, які призначені для впливу на її психіку на генному або хромосомному рівнях: транквілізатори розривають зв'язок між інформаційно-психічними і фізичними процесами в організмі людини, галюциногени викликають психічні розлади тощо.

В цілому, зростання ролі інформаційно-психологічних впливів в освітніх процесах, судячи з можливостей її використання, значно підвищується в умовах стихійного розвитку ринкових відносин, правового нігілізму і свавілля можновладців, а напрацьованого досвіду протидії їм поки що наше суспільство не має. За таких умов відбуваються вкрай небезпечні процеси - ми гинемо, не зберігаючи і не розвиваючи національне соціокультурне освітнє середовище, яке стрімко втрачає здатність до інноваційної діяльності, здається вже не генерує, не зберігає і не відтворює знання, архетипи і цінності, унаслідок чого найважливіший ресурс нашого розвитку в сучасному глобалізованому світі - інформацію. На жаль, в законах України поки що відсутня цілісна картина того, хто, як і яким чином, генерує впровадження в освіті властивих новітній добі технологій і засобів раціонального використання знань. Інформаційні потоки, які циркулюють в світі, теж не аналізуються з точки зору їх використання в освітніх процесах.. Вибуховий інтерес науково-освітніх установ до їх комерційного використання теж має стати більш контрольованим і повинен реалізовуватись в межах державної інформаційно-комунікаційної і науково-освітньої політики. Як і якими ідеями керуватися, впроваджуючи новітні інформаційно-комунікаційні системи в процеси управління державою і суспільством, належить відповісти науці. Особливої важливості набуває формування системного підходу до визначення пріоритетів правового регулювання в цій сфері на основі дослідження багатоаспектних правових проблем регулювання інформаційних відносин в освітніх процесах, що носять часто транскордонний характер. За таких умов, сьогодні перед нами стоїть власне завдання - здійснити розробку наукових програм їх створення і розбудувати нову державну інформаційно-комунікаційну політику в освіті з урахуванням необхідності формування нового світогляду у своїх громадян на основі вимог до певної віртуалізації філософії та психології в умовах нової психо-комп'ютерної реальності.

Список використаних джерел:

1. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості : [монографія] / Р. О. Семенова, О. Л. Музика, Д. К. Корольов та ін.; [за ред. Р. О. Семенової]. К.-Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 228 с.
2. Організація та науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і ПМПК/ за наук. ред. В.Г. Панка та І.І. Цушка. – Електрон. дані. – Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013.